

Barnets beste

En veileder for deg som
jobber i NAV

Forord	2
1. Relevant regelverk.....	3
1.1. Grunnloven	3
1.2. Barnekonvensjonen.....	3
1.3. Forvaltningsloven.....	4
1.4. Barneloven.....	5
1.5. Vergemålsloven	5
2. Barnerettighetsvurderinger på systemnivå – hvordan vurdere barnets beste i saker som berører barn som gruppe?.....	5
3. Særlig om barns rett til å bli hørt.....	6
4. Når skal NAV vurdere barnets beste?	6
4.1. Hvordan finner jeg ut av om det jeg gjør berører barn?.....	7
5. Hvordan skal NAV vurdere barnets beste?	9
5.1. Steg 1 - Vurdere	10
5.2. Steg 2 - Vekte.....	13
5.3. Steg 3 - Vise.....	14
5.4. Refleksjonsspørsmål	14
6. Barns personvern.....	16

Forord

Barneperspektivet skal være langt framme i pannebrasken hos alle som jobber i NAV. Det er vi rett og slett forpliktet til ifølge norsk lov. Barnas rettigheter kommer ikke tydelig fram av vårt eget regelverk, men Grunnloven er klar. Der står det blant annet:

«Ved handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.»

Barns rettigheter kommer tydelig fram også i FNs Barnekonvensjon, som også er kalt «barnas egen grunnlov». For oss i NAV betyr det at uansett hvor du jobber – om det er på et NAV-kontor, med saksbehandling, regelverksutforming, eller utvikling av digitale tjenester, skal du *alltid* spørre deg:

«Kan det hende at barn blir direkte eller indirekte berørt av det jeg gjør?»

Hvis svaret er ja, må du sørge for at hensynet til barnets behov blir ivaretatt. I NAV kommer vi sjelden i kontakt med barn direkte, men våre avgjørelser vil ofte berøre barn. Vår innsats – eller mangel på innsats – kan få store konsekvenser for barn og unge som vokser opp i vanskelige levekår.

Denne veilederen er utarbeidet på bakgrunn av en oppfordring fra Barneombudet. Bakgrunnen er at det i lang tid har vært for lite kunnskap om gjeldende lover og NAVs plikter. Jeg håper og tror at veilederen gir deg en god forståelse for hvor langt barns rettigheter strekker seg, og hvordan vi i NAV må jobbe for å ivareta barneperspektivet.

Hans Christian Holte
arbeids- og velferdsdirektør

1. Relevant regelverk

Grunnloven §104¹ og FNs barnekonvensjon artikkel 3 fastslår at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i alle saker og avgjørelser som berører barn². Det betyr at barnets beste ikke kan vurderes på samme nivå som andre hensyn. Barnets beste har en sterk stilling og skal veie tungt. Disse bestemmelsene er derfor viktige å ha kjennskap til når du leser videre i veilederen og skal jobbe med dette i hverdagen.

I dette kapitlet får du en kort og overordnet oversikt over Grunnloven § 104 og artikler i barnekonvensjonen som er særlig relevante for alle som jobber i NAV. Du får også en overordnet henvisning til relevante bestemmelser i forvaltningsloven, barneloven og vergemålsloven.

Det er i dag svært få av NAVs³ egne rettskilder som omhandler barnets rettigheter eller som henviser til rettigheter barn har. Derfor er det viktig å ha kunnskap om hvordan Grunnloven og barnekonvensjonen påvirker våre forpliktelser i NAV.

Selv om vi her bare redegjør for de mest sentrale bestemmelsene om barnets beste, finnes det mye annet regelverk som gjelder barn, og som det er viktig å ha kjennskap til når vi jobber i NAV. Dette gjelder særlig meldeplikten vi har til barnevernet i folketrygdloven § 25-11, sosialtjenesteloven § 45 og barnevernsloven § 13-2.

1.1. Grunnloven

Grunnloven har regler om barns rettigheter. Disse finnes i § 104. Bestemmelsen inneholder de sentrale menneskerettighetene som gjelder barn, og bygger på barnekonvensjonens regler. I forbindelse med revidering av Grunnloven i 2014 ønsket Stortinget å løfte frem og synliggjøre menneskerettighetene, herunder regler om barns rettigheter. Årsaken var at barn er særlig sårbare og har særlige behov. Reglene er tatt inn i Grunnloven fordi det er så viktig at vi tar hensyn til barn i alt vi gjør, hvor barn kan være berørt på en eller annen måte.

Grunnloven § 104 første ledd sier blant annet at barn har rett til å bli hørt i spørsmål som gjelder dem. Vi skal legge vekt på meningen til barnet ut ifra alderen og utviklingen til barnet.

Grunnloven § 104 andre ledd sier at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger og avgjørelser som berører barn. Dette stiller strenge krav til at NAV, i alt vi gjør, viser at vi tar utgangspunkt i, vurderer og legger vekt på barnets beste.

Grunnloven § 104 tredje ledd sier at staten har et særlig ansvar for å sikre utviklingen til barn og for at de er sikret økonomisk, sosial og helsemessig trygghet.

1.2. Barnekonvensjonen

Barnekonvensjonen gjelder som norsk lov, se menneskerettsloven § 2.⁴ Hvis det er motstrid mellom bestemmelser (artikler) i barnekonvensjonen og bestemmelser i annet

---

¹ [Grunnloven § 104 – Lovdata](#)

² I denne sammenheng mener vi personer under 18 år.

³ I denne veilederen mener vi hele arbeids- og velferdsforvaltningen

⁴ [Menneskerettsloven § 2 - Lovdata](#)

lovverk, skal bestemmelser i barnekonvensjonen gå foran. Dette går fram av menneskerettsloven § 3.⁵ Det betyr blant annet at NAV må sørge for at kravene i barnekonvensjonen er oppfylt, særlig med hensyn til hvordan bestemmelser i lov eller forskrift skal tolkes og forstås, og i saksbehandlingen av tjenester, ytelser og tiltak.

Med utgangspunkt i vårt samfunnsoppdrag er det flere artikler i barnekonvensjonen⁶ som er særlig relevante for alle i NAV:

- Artikkel 2 om retten til ikke-diskriminering
- Artikkel 3 om barnets beste
- Artikkel 6 om retten til liv, overleving og utvikling
- Artikkel 7 om barns rett til å få et navn, et statsborgerskap og så langt det er mulig kjenne sine foreldre og få omsorg fra dem
- Artikkel 12 om barns rett til å bli hørt og si sin mening
- Artikkel 18 om anerkjennelse av foreldreansvaret og plikten til å yte egnet bistand til foreldrene som oppdragere og omsorgspersoner
- Artikkel 19 om myndighetenes ansvar for å beskytte barn mot vold og overgrep
- Artikkel 23 om sikring av et fullverdig og anstendig liv for barn med funksjonsnedsettelse
- Artikkel 26 og 27 om barns rett til trygdeytelser og til sikring av deres levestandard
- Artikkel 31 om barns rett til hvile, lek, fritid og kulturell og kunstnerisk utfoldelse

Artiklene 2, 3, 6 og 12 er generelle prinsipper som vi skal ta hensyn til ved tolkning og gjennomføring av alle andre rettigheter. Denne veilederen tar utgangspunkt i artiklene 3 og 12, fordi disse artiklene kan knyttes direkte til når og hvordan man skal gjennomføre en vurdering av barns beste.

Når vi skal gjøre en vurdering av barnets beste er det flere momenter⁷ som kan være relevante å ta i betraktning. I kapittel 6 vil du finne en liste over momenter som kan være relevante. Listen er ikke uttømmende. Hvilke momenter som skal vurderes, avhenger av den enkelte saken.

1.3. Forvaltningsloven

Forvaltningsloven har særlige saksbehandlingsregler som gjelder barns/mindreåriges rettigheter når de er part i en sak. Reglene ble tatt inn i forvaltningsloven for å sikre at barnekonvensjonens regler overholdes i saksbehandlingen. Reglene innebærer blant annet at barnet:

- har rett til å snakke med NAV om saken sin selv om det har verge (§ 11 d⁸)
- skal bli varslet om vedtak som treffes hvis det er over 15 år (§ 16⁹)

---

⁵ [Menneskerettsloven § 3 - Lovdata](#)

⁶ [Barnekonvensjonens del 1 - Artiklene 2-31 - Lovdata](#)

⁷ Ulike faktorer det kan/skal legges vekt på når man foretar en vurdering av barnets beste.

⁸ [Forvaltningsloven § 11 d - Lovdata](#)

⁹ [Forvaltningsloven § 16 - Lovdata](#)

- skal få lov til å gi uttrykk for sitt syn (§ 17¹⁰)
- i utgangspunktet skal få innsyn i sakens dokumenter (§ 18¹¹)
- skal få melding om vedtaket som treffes hvis det er over 15 år (§ 27¹²)

For å vurdere om et barn er part i en sak, se forvaltningsloven § 2.¹³

1.4. Barneloven

Barn har rett til omsorg og omtanke og det er de som har foreldreansvaret som skal ta avgjørelser for barnet i personlige forhold, se barneloven § 30. Personlige forhold kan for eksempel være avgjørelser om påkledning, grensesetting, skolegang, fritidsaktiviteter eller flytting. Barnet har rett til å si sin mening før avgjørelsene tas, jf. barneloven § 31. I enkelte tilfeller har barnet rett til selv å bestemme, se for eksempel barneloven § 32 og 33.¹⁴

Barneloven regulerer kun hvem som skal ta avgjørelser om personlige forhold, mens vergemålsloven regulerer hvem som skal ta avgjørelser for barn når det er snakk om økonomiske forhold og rettslig handleevne.

1.5. Vergemålsloven

Barn og unge under 18 år er ikke myndige og har ikke selvstendig rettslig handleevne. Det betyr at NAV må ha samtykke fra barn og unges foresatte¹⁵ for at vi kan tilby oppfølging, tjenester eller behandle søknader om pengestøtte. Reglene om unges rettslige handleevne følger av vergemålsloven §§ 8, 9 og 16.¹⁶

Når barnet er over 7 år, skal vergen høre hva barnet mener før vergen treffer avgjørelser på vegne av barnet, se vergemålsloven § 17 fjerde ledd¹⁷. Barnets alder og modenhet er av betydning for hvor stor vekt barnets mening skal ha.

2. Barnerettighetsvurderinger på systemnivå – hvordan vurdere barnets beste i saker som berører barn som gruppe?

Mange av avgjørelsene vi tar i NAV kan enten direkte eller indirekte berøre barn som gruppe. I slike tilfeller/saker skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.

En barnerettighetsvurdering er en strukturert vurdering som sikrer at konsekvensene for barn er kartlagt, barnets beste vurdert og at vi i tilstrekkelig grad tar hensyn til dette ved avgjørelsene vi tar. Poenget med barnerettighetsvurderingene er at de skal gjøres før avgjørelser blir tatt, slik at vi kan hindre eller begrense avgjørelser som får negative

¹⁰ [Forvaltningsloven § 17 - Lovdata](#)

¹¹ [Forvaltningsloven § 18 - Lovdata](#)

¹² [Forvaltningsloven § 27 - Lovdata](#)

¹³ [Forvaltningsloven § 2 - Lovdata](#)

¹⁴ [Barneloven §§ 30-33 - Lovdata](#)

¹⁵ Ofte er foreldre og foresatte de samme personene, men i noen tilfeller kan andre enn foreldrene være oppnevnt som foresatte og ha foreldreansvar. I denne veilederen bruker vi hovedsakelig foresatte som begrep.

¹⁶ [Vergemålsloven §§ 8, 9 og 16 - Lovdata](#)

¹⁷ [Vergemålsloven § 17 - Lovdata](#)

konsekvenser for barn og unge. Bruk av barnerettighetsvurderinger kan derfor være et tiltak for å vurdere barnets beste, sikre at barnekonvensjonen ivaretas og at barns rettigheter synliggjøres i avgjørelsesprosesser på systemnivå.

Barneombudet forklarer barnerettighetsvurderinger steg for steg på sine nettsider.¹⁸

3. Særlig om barns rett til å bli hørt

Barnet har rett til fritt å gi uttrykk for sine synspunkter i alle forhold som angår dem, og barnets synspunkter skal tillegges behørig vekt i samsvar med barnets alder og modenhet. Du kan lese mer om dette i barnekomiteens¹⁹ generelle kommentar til artikkel 12 og barns rett til å bli hørt.²⁰

NAV må vurdere konkret i hver enkelt sak, i hvilken grad barnet er i stand til å danne seg egne synspunkter og gi uttrykk for dem.

Det kan være ulike måter som er hensiktsmessige for å høre barn, avhengig av den enkelte sak og om innholdet berører et enkeltbarn, en spesiell gruppe av barn eller barn generelt.

- Vi kan for eksempel høre barna gjennom å spørre de foresatte om barnas livssituasjon og behov, og hva barna selv mener at de trenger.
- I situasjoner hvor det er nødvendig å samarbeide med andre velferdstjenester for å sikre et helhetlig tjenestetilbud for barn, unge og deres familier kan det være riktig å høre barn gjennom de velferdstjenestene som har direkte kontakt med og kjenner barna, som for eksempel skolen.
- I noen tilfeller vil det være behov for å høre barnet direkte. Det kan for eksempel være når det skal tildeles hjelpemidler som må passe til barnet og dets dagligliv.
- På systemnivå kan det være riktigere at barn høres via en organisasjon som representerer en gruppe barn.

4. Når skal NAV vurdere barnets beste?

Mange av avgjørelsene vi tar i NAV kan enten direkte eller indirekte berøre barn. Dette gjelder både i enkeltsaker og ved utforming av tiltak som får konsekvenser for barn som gruppe. Dette gjelder blant annet avgjørelser

- under oppfølgingen av personer
- når vi fatter vedtak i enkeltsaker
- når vi utvikler nye systemer for ytelser og tjenester

---

¹⁸ [Barnerettighetsvurderinger – Barneombudet](#)

¹⁹ Barnekomiteen er FNs barnekomite. Dette er en uavhengig komite under FNs menneskerettsorganisasjon. Barnekomiteen utgir generelle kommentarer som skal gi retningslinjer for tolkning og anvendelse av barnekonvensjonen.

²⁰ [Barnekomiteens generelle kommentar til barnekonvensjonen artikkel 12](#)

- når vi utarbeider rundskriv og annet faglig materiale
- når vi jobber med ledelse og produksjonsstyring

Barnets beste skal vurderes uavhengig av om barnet er tjeneste-/ytelsesmottaker, part i saken, eller er indirekte berørt ved å være en del av en gruppe eller gjennom foresattes saker. Reglene om barns rettigheter krever at vi vurderer hva som er barnets beste før vi tar avgjørelser i slike tilfeller. For å kunne vite når vi må vurdere barnets beste, må vi først finne ut om det vi gjør berører barn.

4.1. Hvordan finner jeg ut av om det jeg gjør berører barn?

I NAV har vi ulike roller, knyttet til ulike områder, ansvar og oppgaver. Det er ikke alltid opplagt om barn blir berørt av avgjørelser vi tar. Vi må likevel alltid vurdere om det kan være tilfelle. I vurderingen av om barn blir berørt kan det være nyttig å stille seg følgende spørsmål uavhengig av rolle, arbeidsoppgave og ansvarsområder:

- **Kan barn motta tjenester, stønader eller tiltak på mitt fagområde?**

Her tenker vi for eksempel på hjelpemidler som gis barn, stønad som gis til barn, tjenester, tiltak i arbeidsrettet oppfølging for personer under 18 år eller systemer som gjelder ytelser og tjenester til barn.

- **Kan barn bli direkte eller indirekte berørt av avgjørelser jeg tar?**

Her tenker vi på barn som en enkeltperson har omsorg for, samvær med eller deler husstand med. Barn kan bli berørt av avgjørelser som gjelder hjelpemidler til foresatte, arbeidsrettet oppfølging med aktivitetsplikt, valg man tar om hvilke saker/sakstyper som skal prioriteres eller innholdet i en avgjørelse om sosiale stønader, for å nevne noen eksempler.

Hvis du svarer ja på *minst ett* av disse spørsmålene, er barn berørt og du må vurdere hva som er til det beste for barnet i den enkelte saken.

For å hjelpe deg med vurderinger på ditt område, finner du i punktene under noen eksempler på vanlige roller i NAV, og en overordnet beskrivelse av disse. Vi har også laget noen hjelpespørsmål du kan bruke for å finne ut av om de områdene du jobber med berører barn eller ikke.

4.1.1. Når du jobber med veiledning, oppfølging og saksbehandling i enkeltsaker

Rollene som er involvert i enkeltsaker i NAV er gjerne veileder eller saksbehandler. Rollene kan innebære at man hovedsakelig veileder i enkeltsaker eller i tillegg også avgjør søknader eller klagesaker.

I de fleste rollene ved NAV-kontorene følger man opp personer som har behov for det, enten via veiledning i konkrete saker, eller tettere oppfølging knyttet til arbeid, helse eller sosiale forhold. NAV-kontorene har i tillegg spesialiserte roller som for eksempel jobbspesialist, markedskontakt og gjeldsrådgiver. Dersom du har en rolle hvor du veileder, følger opp eller behandler søknader og klager fra enkeltpersoner, er spørsmålene under relevante for deg når du skal vurdere om et barn er berørt:

- Er personen under 18 år og selv mottaker av tjenester eller stønader?
- Har personen jeg følger opp, eller har kontakt med, barn som hen har omsorg for, samvær med eller deler husstand med?
- Har personen barn som kan bli berørt av veiledningen, kravene og forventningene som stilles i oppfølgingen?
- Har personen barn som kan bli berørt når jeg fatter vedtak, hvor jeg for eksempel innvilger, avslår eller krever tilbake stønad?

4.1.2. Når du jobber med å utvikle nye systemer for ytelse og tjenester

Å jobbe med utvikling betyr i denne sammenheng å jobbe i miljøer som utvikler systemer og digitale løsninger for blant annet søknader, dokumentasjon, saksbehandling og brukeroppfølging.

Dersom du arbeider med denne typen utvikling er spørsmålene under relevante for deg når du skal vurdere om et barn er berørt:

- Er systemet jeg utvikler rettet mot barn eller personer med barn?
- Blir barn direkte eller indirekte berørt av det jeg utvikler?
- Kan systemet brukes på en måte som kommer i konflikt med ivaretagelsen av barns beste?

Når det gjelder digitale løsninger bør for eksempel hensynet til barns personvern og mulighet for innsyn i egne opplysninger, vurderes. Der hvor barn under 18 år også skal være direkte brukere av en løsning som utvikles, må det sikres at løsningen er tilrettelagt for barn.

4.1.3. Når du jobber med å utarbeide rundskriv og annet faglig materiale

Ansvaret for lovtolkning ligger hos de ulike fagavdelingene i direktoratet. Med grunnlag i tolkningen gjøres det faglige avklaringer på flere nivåer, i ulike enheter på alle fagområder. Både lokale NAV-kontor, kontaktsentre, fylkes-/regionsledd, klageinstansene, ytelsesforvaltningen og direktoratet må i arbeidet med fagutvikling, vurdere om barn er berørt.

Fordi lovtolkningen og fagutviklingen ofte vil legge føringer for et stort antall ansatte i NAV, er det særlig viktig at vurderingene er gjort på en måte som fullt ut ivaretar vilkårene i Grunnloven § 104 og barnekonvensjonen. Hvis dette ikke er tilfellet, kan det igjen påvirke et stort antall barn, grupper av barn eller foresatte når ansatte i NAV tar lovtolkningen og de faglige retningslinjene i bruk.

Hvis du arbeider med å tolke lover eller fagutvikling på ulike områder, er spørsmålene under relevante for deg når du skal vurdere om et barn er berørt:

- Vil det jeg utarbeider kunne påvirke ansatte i NAV sine handlinger eller avgjørelser overfor enkeltbarn, grupper av barn eller barn som en enkeltperson

har omsorg for, samvær med eller deler husstand med? Er det behov for bistand fra andre faggrupper for å vurdere dette på en god måte?

- Vil det jeg utarbeider kunne påvirke rutiner og systemer som berører enkeltbarn, grupper av barn eller barn som en enkeltperson har omsorg for, samvær med eller deler husstand med? Er det behov for bistand fra andre faggrupper for å vurdere dette på en god måte?
- Er det tilstrekkelig vurdert om barn eller grupper av barn kan bli direkte eller indirekte berørt av avgjørelser som tas på mitt fagområde?
- Er ivaretagelse og vurdering av barnets beste omtalt i aktuelle rundskriv på mitt fagområde? For eksempel ved at rundskrivet omtaler hvordan hensynet til barnets beste skal fremheves og vektas mot andre hensyn?

4.1.4. Når du jobber med ledelse eller produksjonsstyring²¹

Ledere i NAV har et overordnet ansvar for at vurderinger av barnets beste blir gjort på de områdene man har ansvar for. Dette kan være i saker knyttet til enkeltpersoner, men også oppgaver på systemnivå, i fagutviklingsaktiviteter, produksjonsstyring og lignende.

Som leder er følgende spørsmål relevante for deg når du skal vurdere om barn er berørt i enkeltsaker eller på systemnivå:

- Er det (tilstrekkelig) vurdert, beskrevet og dokumentert hvordan barn eller grupper av barn kan bli direkte eller indirekte berørt på mitt fagområde?
- Har vi rutiner for når vi skal gjøre vurderinger av barns beste i enkeltsaker?
- Har min enhet den nødvendige kompetansen og kunnskapen til å gjøre en vurdering av om barn er direkte eller indirekte berørt?

5. Hvordan skal NAV vurdere barnets beste?

Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger og avgjørelser som berører barn. Dette gjelder uavhengig av om barn er direkte eller indirekte berørt.

NAV må for eksempel vurdere barns beste i handlinger og avgjørelser som berører

- et enkeltbarn
- en spesiell gruppe av barn (eks. barn med funksjonsnedsettelse)
- barn generelt

Handlinger eller avgjørelser kan være tilfeller hvor de foresatte mottar en tjeneste eller ytelse som direkte eller indirekte berører barn. Videre kan det være saker som berører

---

²¹ I NAV er produksjonsstyring blant annet et verktøy for å prioritere mellom saker. Produksjonsstyring gir for eksempel oversikt over saksmengder, antall brukere, type søknader, frister og påminnelser.

et enkeltbarn hvor det mottar en tjeneste eller ytelse, og i enkelte tilfeller også selv er part i saken.

Handlinger eller avgjørelser som berører en spesiell gruppe barn eller barn generelt, kan være tilfeller hvor NAV gir veiledning, oppfølging og saksbehandling i enkeltsaker. Det kan også være når vi utvikler nye systemer for ytelser og tjenester, når vi utarbeider rundskriv og annet faglig materiale, eller når vi jobber med ledelse og produksjonsstyring.

En vurdering av barnets beste innebærer å

- **vurdere** hva som er barnets beste i denne sammenhengen
- **vekte** hensynet opp mot andre hensyn og avgjøre hvilken betydning barnets beste har i denne sammenhengen.
- **vise** innholdet i barnets beste-vurderingen og forklare vektingen av ulike hensyn.

I punkt 5.1 til 5.3 er disse kulepunktene utdypet gjennom tre steg. I punkt 5.4 finner du refleksjonsspørsmål som kan være nyttige i vurderingen av barnets beste i disse stegene. Refleksjonsspørsmålene er knyttet til vanlige roller i NAV.

5.1. Steg 1 - Vurdere

Hva som er best for barnet, må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle ut fra barnets situasjon og behov.

Barnekomiteen har gitt en generell kommentar til artikkel 3²² og har utarbeidet en liste over momenter som kan være relevante å ta i betraktning i barnets beste-vurderingen. Listen er ikke uttømmende. Det kan være andre momenter som er relevante i vurderingen, og ikke alle momentene vil være like relevante i hvert tilfelle.

I noen tilfeller kan momentene være i konflikt med hverandre. Siden barn er under utvikling, vil også barnets beste kunne endre seg over tid. Relevansen av de ulike momentene i vurderingene vi gjør og hva som er barnets beste på kort og lang sikt, kan være ulikt.

De ulike momentene i vurderingen må veies opp mot hverandre for å kunne avgjøre hva som er barnets beste i det konkrete tilfellet. Barnets synpunkter skal ha stor vekt i denne vurderingen. Under finner du en oversikt over barnekomiteens liste over momenter, og utdrag av komiteens kommentarer til de enkelte momentene. Barnekomiteens momenter er:

- barnets synpunkter
- barns identitet
- bevaring av familiemiljøet og opprettholdelse av relasjoner
- omsorg, beskyttelse og sikkerhet
- sårbarhetssituasjonen
- barnets rett til helse

---

²² [Barnekomiteens generelle kommentar til barnekonvensjonen artikkel 3](#)

- barnets rett til utdanning

Disse momentene er tett knyttet til de rettighetene barn har etter barnekonvensjonen. Du vil nedenfor også finne eksempler på hvordan disse momentene kan knyttes til praksis i NAV.

5.1.1. Barnets synspunkter

Barnet har rett til fritt å gi uttrykk for sine synspunkter i alle forhold som angår dem, og barnets synspunkter skal tillegges behørig vekt som samsvarer med barnets alder og modenhet.²³ For å gjøre en vurdering av barnets beste forutsetter det at barnets rett til å bli hørt er ivaretatt.

Når vi i NAV vurderer hva som er barnets beste må barnets rett til å bli hørt ivaretas. Vi må vurdere konkret i hver enkelt sak i hvilken grad barnet kan være i stand til å danne seg egne synspunkter og gi uttrykk for dem.

5.1.2. Barnets identitet

Barn er ikke en homogen gruppe, og derfor må mangfold tas i betraktning når vi vurderer dets beste. Identitet handler om egenskaper som kjønn, seksuell legning, nasjonal opprinnelse, religion og livssyn, kulturell identitet og personlighet. Barnets rett til å bevare sin identitet må respekteres og tas hensyn til i vurderingen av barnets beste.

For NAV vil ivaretagelse av barns identitet for eksempel være aktuelt i saker der våre avgjørelser begrenser familienes mulighet til å ivareta sin kulturelle identitet, eller der krav kan være i konflikt med utøvelse av religion og livssyn. Vurdering av økonomiske ytelser som gir familien rom til å feire begivenheter, er eksempler på saker hvor det kan være nødvendig å vurdere om barnets rett til identitet er ivaretatt.

5.1.3. Bevaring av familiemiljøet og opprettholdelse av relasjoner

Familien og retten til et familieliv er beskyttet etter barnekonvensjonen.²⁴ Familie må tolkes i vid forstand og omfatter biologiske foreldre, adoptivforeldre eller fosterforeldre, eller eventuelt medlemmer av storfamilien eller samfunnet.²⁵

For NAV kan dette for eksempel være et relevant moment i tilfeller hvor aktivitetskrav eller mobilitetskrav medfører at familien må flytte, hvor barnet risikerer å miste sitt skolemiljø, venner og omgangskrets eller nærhet til forelder eller andre nære slektninger som barnet ikke bor fast med. Et annet eksempel kan være tilfeller der økonomisk støtte til samvær er viktig for at foresatte kan opprettholde en relasjon til barnet.

5.1.4. Omsorg, beskyttelse og sikkerhet

Et moment i vurderingen og fastsettelsen av barnets beste er plikten til å sikre barnet den beskyttelsen og omsorgen som er nødvendig for hans eller hennes trivsel.²⁶ Barnets

---

²³ [Barnekonvensjonen artikkel 12 - Lovdata](#)

²⁴ [Barnekonvensjonen artikkel 16 - Lovdata](#)

²⁵ [Barnekonvensjonen artikkel 5 - Lovdata](#)

²⁶ [Barnekonvensjonen artikkel 2 nr. 2 - Lovdata](#)

trivsel, i vid forstand, omfatter deres grunnleggende materielle, fysiske, pedagogiske og emosjonelle behov, og behov for kjærlighet og trygghet.

Barnets sikkerhet handler om barnets rett til beskyttelse mot alle former for fysisk eller psykisk vold, skade eller misbruk, samt beskyttelse mot seksuell, økonomisk og annen utbytting, narkotika, utnyttelse i arbeid som kan være farlig eller skadelig, væpnet konflikt etc.

For NAV innebærer dette at vi i oppfølging av foresatte kan avdekke at barn lever under forhold som gir grunn til usikkerhet om hvor gode deres oppvekstvilkår er. I disse tilfellene kan det være behov for at NAV samarbeider med andre instanser for å gi et helhetlig og koordinert tilbud.

Ved vurdering av omfang og innhold i aktivitetskrav, kan det for eksempel være nødvendig å ta hensyn til at foresatte må ha tilstrekkelig fleksibilitet i hverdagen slik at de kan ivareta barnets behov for omsorg og trygghet.

5.1.5. Sårbarhetssituasjonen

Enkelte barn har en særlig sårbarhet som vi må ha oppmerksomhet på.

For NAV vil det være viktig å kjenne til sårbarheter hos barna som kan påvirke vurderinger og utfall i de oppgavene som skal løses. Dette kan for eksempel dreie seg om funksjonsnedsettelse, det å tilhøre en minoritetsgruppe, være flyktning eller asylsøker eller det å være offer for overgrep eller å leve på gata.

Det kan i tillegg dreie seg om barns sykdom, barn som er pårørende eller barn som lever i vedvarende lavinntekt.

Sårbarhetssituasjonen kan være aktuell å vurdere for grupper barn, for eksempel barn med funksjonsnedsettelse, som kan ha behov for både ytelser og hjelpemidler fra NAV. Her kan det være viktig å se til at vi har gode systemer for å gi disse barna de tjenestene de har rett på/trenger.

På individnivå kan det være relevant å vurdere om krav og vilkår som settes til foresatte er forenlig med nødvendige omsorgsoppgaver for barn med funksjonsnedsettelse, sykdom eller særlige behov. Der barnet har særlige behov kan det og være relevant å vurdere om det er mulig å opprettholde behandlings- og avlastningstilbud som er nødvendige, for eksempel dersom det settes krav og vilkår som kan medføre flytting.

Barn med flyktningbakgrunn kan ha ulike tyngende livserfaringer gjennom å ha vært på flukt, være minoritetspråklig, ha mangler i nettverk og kort botid som gjør dem ekstra sårbare sammenlignet med andre barn. For NAV vil dette være relevant både ved veiledning til foresatte, prioritering av oppgaver knyttet til sysselsetting og stabil inntekt, men også i vurderingen av om de foresattes økonomi er tilstrekkelig til at barna kan delta på det som er viktig og vanlig for barn i samme alder.

5.1.6. Barnets rett til helse

Barnets rett til helse²⁷ og hans eller hennes helsetilstand er sentralt i vurderingen av barnets beste.

For NAV vil dette være relevant både ved innvilgelse av ytelser, tjenester og hjelpemidler, men også når vi stiller krav til personer med barn. Det kan for eksempel være et viktig moment i vurderingen av aktivitetskrav, for å sikre at omsorgspersonene samtidig har mulighet til å følge opp barnets fysiske eller psykisk helse der det er behov for det.

Et annet eksempel kan være at barnet vil trenge helsehjelp, medisiner eller oppfølging som de foresatte ikke har økonomi til. Barnet kan også kunne trenge ulike hjelpemidler for å kunne fungere i hverdagen og omsorgspersoner vil derfor kunne måtte få dette på plass før et aktivitetskrav kan oppfylles.

5.1.7. Barnets rett til utdanning

Det er en egen rettighet og til barns beste å ha tilgang til god utdanning.

Barn i Norge har rett til utdanning og norske skoler er av generelt høy kvalitet. NAV bør likevel være oppmerksom på om barns rett til god utdanning kan påvirkes av de beslutningene vi tar. Rettigheten kan for eksempel påvirkes dersom det stilles vilkår til de foresatte som innebærer at familien må flytte og at barnet derfor må bytte skole. Dette kan være særlig sårbart for barnet i siste periode av et skoleløp eller ved andre avgjørende perioder i utdanningen.

NAV bør også ha oppmerksomhet på om andre avgjørelser eller vedtak kan medføre konsekvenser for barnets deltagelse, og om barnet har andre sårbarheter som kan påvirke deres tilgang til god utdanning.

5.2. Steg 2 - Vekte

Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn. Dette betyr at barnets beste ikke kan vurderes på samme nivå som alle andre hensyn. Det skal derfor gode grunner til for at andre hensyn går foran, i så fall må du forklare hvorfor.

Når du har bestemt hvilken avgjørelse som er til det beste for barnet, må du veie dette opp mot andre hensyn i saken. Andre relevante hensyn kan for eksempel være hensynet eller rettigheter til andre barn, allmennheten eller foreldre.

Barn har mindre mulighet enn voksne til å fremme sine interesser på egenhånd, og vi i NAV må derfor være spesielt oppmerksomme på barnets interesser. Etter at det er tatt stilling til hva som er barnets beste, må NAV avgjøre hvilken vekt hensynet til barnets beste skal ha i denne sammenhengen/denne saken. Det kan være arbeidsmarkedspolitiske eller velferdspolitiske hensyn som vil være i konflikt med hva som er barnets beste.

Arbeidsmarkedspolitikken skal for eksempel stimulere til god tilgang på arbeidskraft, legge til rette for at arbeidssøkere kan komme i jobb og sikre inntektssikring til personer som midlertidig er uten arbeidsinntekt. Velferdspolitikken skal for eksempel sikre

---

²⁷ [Barnekonvensjonen artikkel 24 - Lovdata](#)

inntektssikring og levekår for personer som har falt utenfor arbeidslivet på grunn av helsemessige eller sosiale forhold.

Mange av lovene NAV forvalter har aktivitetskrav som skal bidra til at de som mottar tjenester eller ytelser kommer i arbeid. Disse kravene; målet om arbeid, samt det å stimulere til god tilgang på arbeidskraft, kan i enkelte tilfeller være i konflikt med hva som er barnets beste.

Vi må da vurdere hvor stor vekt disse andre hensynene skal ha opp mot det grunnleggende hensynet til barnets beste. I den grad man kan velge et alternativ som tar hensyn til barnets beste bør man velge det. Et eksempel kan være å gjøre en vurdering av om et aktivitetskrav kan løses på en måte som er til barnets beste. Dersom vi velger et resultat som innebærer at barnets beste ikke får gjennomslag må dette begrunnes særskilt og skriftlig for å sikre etterprøvbarhet og barnets rettssikkerhet.

5.3. Steg 3 - Vise

For at andre skal kunne se hvilke vurderinger som er gjort og ha mulighet for å etterprøve vurderingene må barnets beste-vurderingene dokumenteres. Det handler om å

- beskrive hvordan barnets beste er undersøkt og hvilket innhold vurderingen av barnets beste har. Det vil si hvordan vi har kommet frem til barnets beste, samt om og hvordan barnet er hørt.
- beskrive hvilken vekt barnets beste har fått i avveiningen mot andre hensyn og hvorfor eventuelt andre hensyn går foran.

Det vil være ulike måter å dokumentere at det er gjort en barnets beste-vurdering avhengig av hvilket område og nivå vurderingen er gjort på. Når det skal dokumenteres i enkeltsaker, er det viktig at fagsystemene brukes på en måte som ivaretar barnets rett til personvern. Det kan være behov for å utarbeide egne rutiner på hvor og hvordan det skal dokumenteres knyttet til de ulike fagområdene.

Dersom vurderingen er gjort i forbindelse med utvikling av nye systemer, utredninger eller i fagutviklingsaktiviteter kan den dokumenteres som en del av rapporter, i rundskrivsarbeid, rutiner og lignende.

5.4. Refleksjonsspørsmål

Kartlegging av konsekvenser for barn må sees i sammenheng med oppgaven som skal løses, og rollen til den enkelte ansatte.

Når du har identifisert at barn er berørt av avgjørelser du tar, jf. punkt 5.1, kan refleksjonsspørsmålene i dette kapitlet være nyttige for deg i det neste steget, som blir å vurdere barnets beste.

5.4.1. I oppfølgingen av personer og når vi fatter vedtak i enkeltsaker

Når du veileder, følger opp, eller saksbehandler vil du komme bort i saker der personen har omsorg for, samvær, eller deler husstand med barn. Det kan også være at barnet selv er tjenestemottaker eller part i en sak.

I individuelle avgjørelser er det ofte nødvendig å kjenne til det enkelte barnets konkrete situasjon for å kunne vurdere hvordan din handling kan påvirke barnet på godt og vondt. Når du har identifisert at barn er berørt, kan spørsmålene under være nyttige for deg når du skal vurdere barnet beste:

- Vet jeg hvordan jeg skal gå frem for å vurdere barns beste?
- Vet jeg hva barnet selv mener eller er det nødvendig å innhente mer kunnskap om dette? Hvordan sørger jeg for at barnet høres i saken? På hvilken måte skal det høres?
- Er det særlige hensyn ved barnets situasjon jeg må legge til rette for i min oppfølging og samarbeid med foresatte?
- Er planene jeg lager sammen med en voksen bruker forenlig med god omsorg for barn som berøres? Har for eksempel barnet/barna særskilte omsorgsbehov som gjør at brukeren trenger tilpasninger for å kunne følge opp aktivitetsplanen sin eller være i jobb?
- Hvordan sikrer jeg at en overgang eller tap av ytelser hos foresatte ikke går ut over barna? Hvordan forbereder vi familien på en endring i økonomien? Bør saken prioriteres for å unngå at barnefamilier blir uten ytelse?

5.4.2. Når vi utvikler nye systemer for ytelser og tjenester

- Hvordan påvirker systemutformingen barn? Er barns beste vurdert under utviklingen av systemet?
- Hvordan skal opplysninger om barn registreres? Kan systemet skape utfordringer med å ivareta barns personvern?
- Er det tilstrekkelige muligheter for skjerming av opplysninger, og innsyn i opplysninger?
- Gjør systemet det enkelt å ivareta barns beste for de som skal bruke det?
- Ivaretar systemet foresattes muligheter til å ivareta barn på en god måte, og er begge foresatte inkludert?
- Er det rutiner for å dokumentere at det er gjort en barnets beste vurdering i utviklingsarbeidet? Dette kan for eksempel fremkomme i rapporter eller annet utarbeidet materiell.

5.4.3. Når vi utarbeider rundskriv og annet faglig materiale

- Hvordan har vi omtalt og konkretisert hvor og hvordan vi skal gå frem for å vurdere barns beste?
- Hvilke momenter er viktige på mitt fagområde?

- Hvilke andre hensyn er av betydning på mitt fagområde?
- Hvordan skal vi omtale barns personvern?
- Finnes det tilstrekkelig kunnskap om hvordan barn påvirkes på mitt område eller er det nødvendig å innhente ny kunnskap?
- Hvilke føringer skal vi gi for det å høre barn, hvem skal gjøre det og hvordan skal det gjøres?
- Hvilke enkeltbarn eller grupper av barn, og hvilke rettigheter påvirkes? I så fall, på hvilken måte?

5.4.4. Når vi jobber med ledelse og produksjonsstyring

Hva trenger du og din enhet av kunnskap, kompetanse og rutiner for å

- vurdere hva som er barns beste i den konkrete oppgaven som skal løses i din enhet, basert på generell kunnskap om barn, barns rettigheter med videre.
- vekte: vise momentene som er vurdert og hvordan disse er avveid mot hverandre for å komme frem til barnets beste.
- vise: synliggjøre vurderingene som er gjort (hvordan er barnets beste undersøkt, hvilket innhold har vurderingen, hvordan er det vektet mot andre hensyn.
- Har vi rutiner for å dokumentere at barn er hørt og at barns beste er vurdert?
- Er det behov for prioriteringer for å kunne ivareta våre forpliktelser knyttet til barnets beste?
- Hva med saker som ikke gjelder barnet direkte?
- Ivaretar våre internkontrollrutiner at vi vurderer om barn er berørt av de handlingene vi gjør på vårt område?
- Er barns beste vurderinger implementert i planer, brev og dokumenter?
- Er barns beste vurderinger en del av nyansattopplæringen og faglig oppdatering av ansatte?
- Er barns beste vurdering en del av våre fagutviklingsaktiviteter?

6. Barns personvern

Vi må i mange tilfeller lagre og behandle opplysninger om barn. Det kan være i barnas egne saker eller i foresattes saker.

Barn har rett til samme personvern som voksne. Barn har likevel ofte ikke de samme forutsetningene for å ivareta sitt eget personvern. De har ofte ikke selv kunnskap eller evner til å forstå hvilken informasjon som lagres om de. Da må vi bidra til å ivareta dette på barnas vegne.

Dette inkluderer blant annet at vi bør ha et særlig fokus på å begrense opplysninger vi lagrer om enkeltbarn og sørge for å utvikle systemer som tar hensyn også til barns rettigheter, særlig retten til innsyn i personopplysninger. Omtalen av barn bør også i så stor grad som mulig være nøytral fra vår side.

Dette betyr i praksis:

- Å vurdere hvor omfattende dokumentasjon det er nødvendig innhente om barnet, både i barns saker og foresattes saker. Er det tilstrekkelig med en kort redegjørelse fra foresatte, vil det ikke være behov for å få en legeerklæring som sier det samme.
- At systemer må kunne gjenfinne personopplysninger om barn i foresattes saker for å ivareta barnets rett til innsyn i opplysninger vi har lagret om dem.
- Det som skrives om barnet i saken bør være nøytralt beskrivende og begrense seg til det som er strengt nødvendig for å vise at vi har tatt tilstrekkelig hensyn til barnets beste.
- I den grad vi kan vinkle beskrivelsen av barns utfordringer og behov til hva dette konkret betyr for foreldrenes behov i oppfølgingen fra NAV bør vi gjøre det.